آصفنامه

مؤلفی

صدر اسبق

لطفی پاشا

مطبعهٔ آمدی

دیوان عمومیه جوارنده سلطان مکتبی سوقاغنده

نومرو ١

١٣٢٦

آصفنامه

مؤلفی

صدر اسبق

لطفی پاشا

مطبعهٔ آمدی

دیون عمومیه جوارنده سلطان مکتبی سوقاغنده

نومرو ١

١٣٢٦

نفایس آثار نشرینه بذل همت ایدن آمد مطبعه‌سی مدیری شکری بك برادرمز نسخه‌سی اندر ومشتاقین معارف نزدنده غایت معتبر اولان سهی تذکره‌سنی بچنده زینتساز موقع انتشار ایلدکاری کبی بوکره‌ده لطفی پاشا مرحومك (آصفنامه)عنوانلی اثر موجزینی ده نظرگاه قیمتشناسان ایلدیلر .

بو عبد عاجز سهی بك تذکره‌سنی یکرمی سنه قدر تحری ایلدیکم حالده بوله‌مامش وسهی بکدن یتمش سنه صکره یازیلان تذکرهٔ ریاضی‌ده ـ سهی بکك جمع ایلدیکی تذکرة الشعرا حالا بی نام ونشاندر ـ تعبیرینی کورنجه ارتق بولمقدن امیدی کسمش ایکن اسمنك ـ هشت بهشت ـ اولمق مناسبتیله برمجلده ادریس بدلیسی‌یه عائد ـ هشت بهشت ـ تاریخلرینی قارشدیرر کن اومیانده سهی بکك تذکره‌سنه‌ده تصادف اولنمشدی . بویله نادروقیمتدار برتذکره‌مزی طبع ایله تکثیر ایلمسی نقدر شایان شکران ایسه عینیله سهی تذکره‌سنك تحریر اولندیغی ٩٤٥ سنه‌سنده قانونی سلطان سلیمان حضرتلرینك صدر اعظمی بولنان لطفی پاشا کبی برذاتك اثر قیمتدارینی نشر ایلمك دخی اوقدر لایق تقدیر فراواندر .

مشارالیه لطفی پاشانك معظمات امور اورته‌سنده بولندیغی زمانکه برطرفدن مجارستان کبی برقطعهٔ جسیمه ضبط اولنه‌رق برولایت حالنه افراغ ایدلدکدن صکره ویانه میدانلرنده رایت ظفر آیت عثمانیه موج اوریبوردی .

برطرفدن تبریز واذربایجان صحرالری پایمال خیول مظفریت اولیوردی .

یمن طاغلری دها اوته‌لرده هندستان دریالری ممالك واسعهٔ عثمانیه‌نك بحر وبر سلسله‌لرینه التحاق ایلیوردی .

برطرفدن خیرالدین پاشا کبی برقهرمان غیر مغلوب برجسیم ممالکی حضرت پادشاه مظفر شعارك تاج اقبالی پیشکاهنه تقدیم ایلیوردی .

هرکس بویله جسیم جسیم فتوحات وموفقیاتك نشوهٔ عظماسیله سرمست سرور ایکن ، لطفی پاشا برمسلك انفراد ایله ـ یاهو اخلاق بوزیلیور ، اسرافات آرتیور ، مسلك قدیممز چیغرندن چیقیور ، دولت کریوهٔ اضمحلاله یوز دوتیور دیه فریاد وانین ایلمش وبونکله قناعت ایتمیه‌رك قالدن قلمه عدول ایله « آصفنامه »یی یازمشدرکه الحق بوهمت ، پك بیوك دور اندیشلك وفداکارلقدر

سهی بك تذکره‌سنده لطفی پاشانك تعریف ذاتیسی حقنده شو سوزلر کوریلیور :

(سلطان سلیم طاب ثراه حضرتلرینك تربیتی ایله حاصل اولانلرندندر . حضور شریفلرنده غایت مقبولیندن اولمشدی . شریعت شعار ، عدالت دثار ، صاحب فضیلت ونیك خصلت ملك سیرت ویوسف صورت ، حیا وادب قد بالاسنه خلعت دولت نواز وذکاوت وفراست لباس سعادتنه علم طراز اولمشدر . حلیهٔ صلاح ایله آراسته ، وزیور دیانتله پیراسته علم ومعرفت صحابنی سور . وهنرور وزیردر .

آستان سعادتده قدیمدن حادث اولان بعض بدعت وارایدیکه عادت اولوب جمله عالم خلقی اندن بی حضور ولمشیدی صدارت مسندرینه صدور ایتدکده کلی بدعتلری دفع ایتدی . مملکت خلقی حضور ایدوب خیر دعالر ایدرلر . هروجهله اخلاق حمیده‌لری واوصاف پسندیده‌لری بی بدل نهایت درجه‌ده عالیشان ، شجیع ، دولت اسی طبعی سلیم وذهنی مستقیم اولوب طبعی بیدارانی وذهنی اندیشه‌کارانی جهتندن غرا اشعاری وزیبا کفتاری واردر .)

غریبدرکه سهی بکدن صکره ینه پاشانك حال حیاتنده یازیلان لطیفی چلبی ، عاشق چلبی ، عهدیٔ بغدادی تذکره‌لرینك هیچ برنده اسمی یوق .

چونکه پاشا ٩٤٢ دن ٩٤٧ سنه‌سنه قدر زینتبخش مسند صدارت اولدقدن صکره اقبالی ادباره انقلاب ایلمشدر . شاعر

ایمش عالم ایمش حمیتلی ایمش کیمک نسنه لازم. بعض بدعتلری رفعه همت ایدرک سلامت استقبال وطنی دوشنمین منفعتپرستان بی انصافك استفاده تیلرینه طوقنمش یا، حقنده نفاق کونا کون ایجاد ایتمسکه اشته بوقباحت کافی. یا آندن صکره یازیلان تاریخلر ـ پاشا مشهور حدید علمنه مغرور ، کندینی علامهٔ عصر صانوب کبار علمادن مجلسنه کلنلره کلّه صورارطوررر بووجهله خاص وعامه سفاهتنی اظهار ایدر. دها بدمعامله‌لر یاپار فنا بر آدم ـ تذکره‌لردیدمده خاطرمه کلدی . بوحال یالکز بوذات حقنده‌می، قانونی سلطان سلیمان زماننده پیری پاشا مرحومه مقبل ابراهیم پاشا خلف اولمش ایدی . اون اوچ سنه‌دن زیاده مسند صدارتده کامران اولدی مصرك اصلاحی ایجاب ایتدیکی پاشا کوندرلدی. ایران ایله حرب اولدیغی پاشا سرعسکر معالی عنوان اولور کیدردی .

زمان صدارتنده یازیلان نظمیٔ ادرنونیك جامع النظائرنده پك کوزل غزللری واردر .

تذکره‌لرك ابتدای تحریری زمان ادبارینه تصادف ایلدیکندن هیچ برنده نه بربیتی نه‌ده اسمی موجود .

موره فاتحی شهید علی پاشاکه وطننه ایتدیکی خدمتی ومزیات ذاتیه‌سی معلومدر. رسیم امضاسنی حائز برشاعردر .

نابی مرحوم دیوانتی نامنه ترتیب ایدن حسین پاشا زاده سلحدار ابراهیم پاشاکه سعید تخلص ایلدیکی کبی دیوان نابی‌ده کوزل برمناعره‌سی موجوددر. سلحدارلق مقام محترمنده بولنان وحید مختومی‌ده ترتیب دیوان ایدن ادبای عثمانیه‌دندر .

بونلرك اوچیده سلطان احمد ثالث دورینك اواسطندن صکره موقع صدارتده انفرادایدن نوشهرلی ابراهیم پاشانك سومه‌دکاری اولدیغیچون اوزمانده یازیلان سالم وصفاییٔ تذکره‌لرینه داخل اولمق حقوقندن محروم قالمشلر .

بورالرینی ایضاحدن مقصد شومؤلفین کرامه اعتراض ایتمك اولمیوب شوقدرکه چارهٔ یکانهٔ معیشت اولدیغندنمیدر ندر بر ایکی عادی بیت انشادایدن مداهنان روزکار صحیفه‌لر طولوسی آلایشه

مستغرق اوله‌رق یازلدیغی حالده بویله حمیتلی وعالیجناب ذواتك اسمی بیله کتابلرمزك برکوشه‌سنده بربوله‌مدیغنی ارائه‌دن عبارتدر.

اقبال استقبال وطنه خدمت ایدن لطفی پاشا کبی حمیتمندان روزکارك برنده دسایس منافقان ایله رستم پاشالر سمین علی پاالر کبی هواپرستان آمال ابراز اندام ایتمامش اولسه‌یدی هر برینك حکایه‌سی برالم عظیمی موجب اولان شهزاده‌لر وقوعاتی، دونما انهزامی قضیه‌سی وحتی مالطه‌نك ضبط اولنه‌مامسی شویله طورسون طورغود پاشا کبی دنیالر دکر بر قپودان بی نظیرمزك هیچه صانیلان او وقعهٔ الیم شهادتی بیله وقوعبولمزدی .

اشته کوریلیورکه حسن نیتله اتحاد ایدن بر ملت ، البته جهانکیر وسوء اخلاقه مبتلا برقوم ، جهانکیر ایکن اسیر اولیور مقتدر ، وجدانی تمیز آدملری ضایع ایتمك پك قولایدر . هنر او کبیلری بولوب موقعنه ایصال ایلمکدر .

خلاصه آلتون دنیلان آهنپارهٔ معدنی‌نك نجه نجه آدملرمزی جیفه‌ندن چیقاروب شعشعهٔ اقبالمزك اك پارلاق دورنده حیات مملکتك احوال روحیه‌سنده کیزلی خسته‌لقلر حاصل اولدیغنی حس ایدن لطفی پاشا ایشك اوکی آلنمز نوموقت بر حرص دنیا ایچون هلاك معنوی‌یه جان آتانلره سوز اکلاتلمز ایسه نتیجه‌سی فنا اوله‌جغنی اخطاردن چکنمامش ونهایت آهنك نغمات مداهنانه ایله مذموم الاخلاق، بدنام اولمقدن ایسه :

بر پرده‌کی یوق نغمه‌کی تقدیر ایده‌جك کوش
تضییع نفس ایلمه تبدیل مقام ایت

مسالکنی التزام ایله ادرنه‌ده‌کی چفتلکنه چکلمش ایدی. بعده حج شریفه مأذون اولدی درسعادته کلدکده پابوس پادشاهی ایله مشرف اوله‌رق ملتمساتنه مساعده بیورلدی ٩٧٠ و برروایتده ٩٥٠ ده وفات ایلدیکی صحایف الاخبارده محرردر بعض آصفنامه‌لرك ظهرنده (المدفون ببلادالشام) عباره‌سی کوریلیور .

لطفی پاشانك آصفنامه‌دن بشقه دها بعض آثار قیمتداری واردر .

اخواندن برذات ـ بوندن سکز اون سنه اول صحافلر

چارشوسنده مشار الیهك یدی عدد آثارینی بریرده كورمش واشتراسنه طالب اولمش ایسه‌ده صاحبی بشقه‌سنه صاتمش اولدیغندن بوڭله اعتذارده بولنمغله اخذینه موفق اولەمه یغنی حكایه ایدییور.

كتبخانه‌لرمز تحری اولنورسه هنوز معلوممز اولمیان دها بوڭله نقدر قیمتدار اثرلرك ظهوره كله‌جكی بونكله آكلاشیلیر.

بناء علیه شكری بك افندینك مفاخر ملیه‌مزدن اولان بوكبی پك چوق آثار نفیسه‌مزك طبع ونشرینه موفقیتلرینی جناب حقدن تمنی ایلرم.

علی امیری

آصفنامه

حمد وثنـا اول پروردكار بی همتایه اولسونكه. مقدس عن الشبه والنظیر وبر سلطان بی وزیردر. وصلوات وتحیات اول سرور انبیایه اولسونكه بشیر ونذیردر. دخی آل واصحابنه اولسونكه هر بری احیاء دین ایچون. صاحب تدبیردر. صلی الله تعالی علیه وسلم. وعلی آله واصحابه مادامت السموات والارضین.

بعد ذلك بو رساله‌نك مؤلفی اضعف العباد وزیر لطفی پاشا ابن عبد المعین‌در. وقتاكه حرم خاص سلطانیده بو حقیر جنتمكان سلطان بایزید خان ولی زماننـدن برو پرورده‌ٔ نعمت سلطانی اولوب. بو آستانه‌ٔ عثمانیه‌ده لله خیرخواه اولوب وحرم خاصده ایكن نیچه كونه تحصیل معارف ایدوب. وجلوس حضرت سلطان سلیم خانده چوقه‌دارلقدن اللی اقچه متفرقه‌لق ایله طشره‌یه چیقوب بعده چاشنیكیر باشیلق بعده قپوجی باشیلق بعده میر علملك بعده قسطمونی سنجاغی آندن صكره قرمان بكلر بكی. بعده اناطولی بكلر بكلیكی بعده پادشاهمز سلطان سلیمان خان زماننده وزارت و صدارت عظمی عنایت اولندی. بو حقیر كثیر التقصیر طشره چقدقدن

صكره نجه علما و صلحا و شعرا وظرفا ايله مصاحبت
ايدوب على قدر الطاقه . تحصيل معارف وعلوم ايتمكله
تلطيف اخلاق ايتمشدم حالا پادشاهمز اعظم السلاطين واكرم
الخواقين ناصر عباد الله حامئ بلاد الله الغازى فى سبيل الله
خادم الحرمين الشريفين مالك البرين والبحرين سلطان سليمان
خان ادام الله تعالى عزته . وقتاكه بو حقيره وزارت عظمى
منصبنى فرمان ايتدكده بعض اداب و اركانى وقانون
ديوانى اول كوردكلريمه مخالف و پريشان كوردوكم ايچون
ووزارت عظمى خدمتنه كلان قرنداشلريمه يادكار اولمق
ايچون . وزارت عظمى آدابن ولوازم صدارت كبرى
مهماتن درج و بو رساله يى تأليف ايدوب آدينى – آصف نامه –
قودم . تاكه وزارت عظمى ايله رعايت اولنان اخوانمز
نظر ايتدكده بو حقيره دعا ايده لر . وبو رساله يى درت باب
اوزرينه تأليف ايتدم . باب اول اطوار واخلاق وزير
اعظم نه رسمه كركدر . و پادشاه ايله نجه معامله ايتمك
كركدر آنى بيلدورر باب ثانى تدبير سفر بياننده در .
باب ثالث تدبير خزينه بياننده در . باب رابع تدبير رعايا
بياننده در . بو حقير منصب وزارته كلديكمده احوال
ديوان عاليشانى اكثر سفها ومجهول النسب بعض مرتكبين
اللرنده خيلى پريشان بولمش ايدم ممكن اولان مرتبه يدى
ييل تدبير ايله نظام وانتظام ويردم . بعده سعادتلو
پادشاهمزه بعض منافقين اهل غرض – الذين فى قلوبهم
مرض – كويا جرممزه متعلق بعض خصوص ايله نفاق

ايدوب مغلوب نسا اولميوب آنلرك مكرندن امين اولمق
ايچون حسن رضام ايله صدارت عظمى دن فراغت اولى
كورلمكين تمنى ايله فارغ اولوب ادرنه ده چفتلكمه
كيدوب كوشهٔ انزواده فراغ بال ايله جناب بارى يه دعاده
اولمش ايدم . دولت دنيا فانى و سريع الزوال وكثير
الارتحالدر عاقل وغير عاقل استراحتى كوشهٔ فراغده وسير باغ
وراغده بولمق كركدر والله المستعان وعليه التكلان حق
سبحانه وتعالى آيين واركان عثمانيه يى روزكارك خوف
وخطرندن واعدانك بد نظرندن أمين ايده آمين بيده
ملكوت السموات والارضين

باب اول

اخلاق و آداب وزير اعظم نجه اولمق كركدر پادشاه
عالمپناه حضرتى ايله آصف اعظم اولان نجه معامله ايتمك
كركدر آنك بياننده در . اولا صدر اعظم اولانده قطعاً
غرض دنيوى اولمامق كركدر هر خصوصى لله فى الله
ولوجه الله ايتمك كركدر . زيرا فوقنده بر منصب دخى
يوقدركه اكه واصل اوله وحق سوزى وبين الناس معيوب
وغير مستحسن ايشلرى پادشاهه حجاب ايتميوب سويلمك
كركدر . واركانى جناب حقه اشهاد ايتمك كركدر .
وزير اعظمك پادشاه ايله اولان معامله و اسرارين
خارجدن دكل سائر وزرا بيله واقف اولمامق كركدر .

سلطان سلیم خان مرحومکه سلاطینك اشجع واعزی
وعدل وغزا ومعرفت وسخا ایله ممتازی وسلطنتك پیر
سر افرازی‌در. زمان سلطنتنده پیری پاشا مرحومکه
دفتردار اموال ایکن عقل وادراکنه اعتمادی اولدو.
غیچون همت پادشاه والا نهمت ایله منصب صدارت
عظمی اولمش ایدی. برمخفی خصوص مشاوره‌سیچون
برکون ایکندی زماننده پادشاهه واردقده اول وقت
فرخنده فال نشاطده پادشاه ایله نیچه مشاوره ایتمشلر ایدی.
وزرادن مسیح پاشا دیوانده ، دونکی کون پادشاه ایله
نه سویلشدیکز دیو صوردیغیچون پیری پاشانك عرضی
شکست ایدوب عزلن تلخیص ایتمشیدی . نیچه کیمسه‌لرك
شفاعتی ایله کوجیله خلاص اولمشدر . وپادشاه ندیملری
ایله چوقلق مصاحبت و اختلاط ایتمامك کرکدر . ملوك
ندیم‌سز اولماز. اما ندیم ومصاحب حسن خلقدن بهره‌دار
اولوب مصالح خلقه قریشماق کرکدر و پادشاه عالمپناهه
وزیر اکبر اکثر اوقاتده عرض دیدار ایتدیرمیوب
پس پرده‌دن ایتدیرمك کرکدر . وزیر اعظم کیجه
تنهاسنده محرملری اولان بی‌غرض آدملر ایله مناصبه مستحق
فقیر وناتوان اولانلری یوقلشدروب منصب ویروب
آیاقلندرمق کرکدر. پادشاه عالمپناه حضرتلرینه وزیرك
عرض ایتدیکی امور دونمك کرکدر . معاذالله رشوت
ایله کیمسه‌یه منصب ویرمك کرکدر وزیر، حکیم صاحب
تدبیر کیدر. مرض فقر وفاقه‌دن بی‌مجال اولانلری خلاص
ایتمك کرکدر .

زیرا لله الحمد والمنه دولتده مهما امکن وسعت واردر
وجمله ناس وعلی الخصوص که وزراء عظام زاده‌لر ودولت
علیه امکدارلری وزاده‌لری قایرلمق لازم وعادتدر . وزیر
زاده‌لری استعدادلرینه کوره کیمسه‌یه محتاج ایتدرمیوب
دولت علیه اونلری حاللرینه کوره قایرمق کرکدر . زیرا
بابالری سایهٔ دولتده اول مقام والای وزراتی بولمشلردر.
خیانتی بروجهله دولته ایدمیوب انجق صداقت ایله وقتی
کذران ایده‌جکی ارباب بصیرته ظاهردر . وزرازاده‌لردن
بری استعدادینه کوره وزارت ایله قایرلسه کمسنه استکثار
ایتمز . خصوصا که عن اصل بابالری ویاخود اقربالرینك
دولت سایه‌سنده نیك نامری اوله .

بونلر سفرلره مأمور اولسه‌لر حسب ونسبنه بناءً
خلق کندولره زیاده انقیاد ایدرلر .

ومحلول اولان زعامتلرك هربرلرینی بربر صاحب قدرت
وشجیع وجسور اولان کشیلره ویره‌لر محل جنکده لواء
رسول‌الله جوارنده وسائر اموره استخدامه لایق اولوب
یرایه .

وزیر کندو توابعنه زعامت ویرمك کرکدر. آدملری
تیمار ایله قناعت ایلمك کرکدر . ویررسه‌ده آز وسیرك
ویرمك کرکدر . ایکی اوچ قلجی بریرده برکدرمك
کرکدر. مکر دفتردار ونشانجی خاصلرندن اوله. واولور
اولماز یره اولاق حکمی ویرمك کرکدر . اولاق حکمی
کبی ممالك عثمانیه‌ده ناهموار ظلم یوقدر . اولاق حکمی

قتی مهم اولوب امور سلطنته ضرر احتمالی اولور یرده ویرمك كركدر . اولور اولماز یرده جائز دكلدر. فقرایی خلاص ایچون صدارتم زماننده منزل باركیری بعض یوللره وضع ایتدم . وزیر پادشاهی بلادجه ادنا بهانه ایله وزیرلرك وسائر مرحوم اولان وحق ایتام ترتب ایدن مالی اخذ سوداسنه كتورمیه میل بالدن ومال تقربی ایله وبالدن غایت صاقنمق كركدر. نتیجهٔ كلام بیت المال نامنه اقچه واشیا دوشرسه ورنه‌سی تا كه كلنجه باب همایونده امانت وضع اولنمغی بو حقیر صدارتمده بویله تدبیر ایتدردم. وپادشاهمز سلطان سلیمان خان عدالت عنوان زماننده یدی سنه‌یه‌دك باب همایونده امانت وضع اولنوب نقل ایله ویاخود سائر طریقله بروارث شرعیسی ظهور ایتمزسه خزینه‌یه آلنمق بیورلمشدر . زیرا اموال خلقی بی‌وجه داخل مال پادشاهی ایتمك نعوذ بالله فنای دولته دلیلدر. وزیر اعظم اولان قول طائفه‌سنه مدبر وضابط كسنه‌لری اغا نصب واهل عقل وادراك وبی‌طمع اولنلری كاتب ایتمكه سعی ایتمك كركدر. قول مضبوط اولمانجه صدر اعظم ودولت علیه رجالی استراحتده اولماز و وزیر اعظم پادشاه عالمپناه حضرتلرینه امور دین ودولته لازم اولانی توقف ایتمیوب حقی سویلمك كركدر . وناس دولتی تعییب ایدوب بین الناس كفت وشنید ایله دولتی دیللندیره‌جك ایشلری ایتدرمیوب بروجه مستحسن ایله رفع ایتمك لازمدر عبث یره وزراء ویاخود سائر

رجال دولت علیه‌یی مصادره ایتدرمدن غایت احتراز كركدر وطشره وزراسی حضراتنك برندن تشكی اولندقده بردن اعتماد ایله تكدیر ایتمیوب جرمی واقع ایسه ایتمه‌مسنی مشعر اوامر علیه ایله جرمنه كوره مؤاخذه ایلیه . بك اقتضا ایدر ایسه برقطعه خط همایون ارسال ایدوب بویله حركتدن كف ید ایده‌سز صكره جزا ترتیب اولنور سزدیو تخویف ایلیه یوقسه غرضه بناءً یاخود لاعن شیٔ بر وزیردن ادنا جرم صدوریله عزل یاخود معاذالله اعدام كبی، رفع وزارت كبی بویله حركت ایتمدن بغایت احتراز لازمدر . زیرا

(من حفر بئراً لاخیه فقد وقع فیه)

اولدوغندن غیری بوتقریب ایله ضبط ممالك عسیر اولوب بوكیفیتی بویله كوردیكی كبی رعایا ادنا شی ایچون تشكی ایله استانبولی طولدروب قحط آستانه‌یه سبب وتزاحمه باعثدر . وعرض دولتی شكست ایتمكه بادیدر . وزیر اعظملر چندان عزلندن وهم ایتمامك كركدر

بر خدمتی ناهموار كوروب داستان اولمدن عزلنی اختیار ایدوب بین الناس شوبله بریولسزایش ایتمدی عزلنی اختیار ایتدی دیمك پسندیده اولمق یكدر . واولادر . انجام دنیا فانی وبونده خیر ایدن البته دنیاده و آخرتده بولسه كركدر نته‌كیم نص كریمله ثابتدر (ومن یعمل مثقال ذرة خیراً یره ومن یعمل مثقال ذرة شراً یره) صدق الله العظیم

ووزیر اعظم وسائر وزراء عظام بهمه حال صلوة خمسه‌یی

جماعت ایله خانه‌سنده ادا ایدوب وقپوسی آچیق اولوب عباد الله ایله بولشماسی آسان اولمق کرکدر. وعرض شکست اولیوب ممکن مرتبه طیب خاطره سعی ایتمك کرکدر. وحرامزاده وخرسوزدن ظهور ایده‌نی هدایا ایله صاحب چیقوب خلاص ایتمکدن حذر ایتمك کرکدر. اصحاب دولته رشوت مرضی کبائر ومنعون بر علت بی‌علاجدر ودولتك اختلالنه باعثدر مکرکه کشینك کندو دوستلرندن کتورمکه معتاد اولنلردن قدرتی اولوب محتاج اولمینلردن المق جائز اوله. یوخسه رشوتدن الحذر کتاب اللهده رشوت حرامدر جائز دکلدر اللهم نجنا.

وزارت عظمی‌ده اولنلرك اون ایکی کره یوز بیك اقچه خاصی واردر. بریچق یازوسین دوزرسه یکرمی یوکه قریب اقچه اولور وایکی اوچ یوکلوك اطرافلرده اولان امرای اکراددن وقوی امرادن اقمشه‌دن و آتدن دخی کلور ایسه سنه‌ده یکرمی درتیوك اقچه اولمق لازم کلور. بحمدالله تعالی دولت عثمانیه‌ده بو احسان کافیدر. هله بو حقیر اون بشیوك اقچه‌سن یلده مطبخم وقولم نامنده اولنلره وبشیوك اقچه‌سنی تصدقاته صرف ایدوب درت بشیوك اقچه دخی خزینه‌مده قالوردی. و غزالرده مال غنایمدن و بکلر بکیلکمزده حلال اعتبار اولنان رسوم اعشاردن نیچه محصول صاقلنمشدر. آنی تصدقات وحسناته بذل ایدردم. (الحمدلله الذی اکرمنا وانعمنا) طمع بر قبیح وادیدر. هیچ غایتی یوقدر قناعت بر کنز لایفنی‌در منافعی چوقدر.

اللهم ارزقنا من القناعه و یسرلنا من الشفاعه. وزیر اعظم اولنلرك اوقاتی مهمات سلطنته مصروف کرکدر. تقیدبنا وساز و سوز ومعاذالله عیش وعشرت مناسب دکلدر. مدبر بونلری ایتدیکی وقتده سائر ناسك ضبطی کوج اولور اول مقامه کلدکدن صکره مناسب اولان سکوت وتقوادر ارباب حکومته سکوت قدر بر بیوك وقار اولمز ممکن مرتبه نفسنی صلاحه وعالمی اصلاحه سعی ایتمك کرکدر. وصدراعظم اهل دیواندن اولان ارباب معرفته و سائر مناصبه اهل اولنلرك ایولرینه ومعتمدلرینه رعایت و التفات ایله مشار بالبنان ایدوب استمالت ویرمك کرکدر. و اهل مناصب واهل دیوان اولانی کندودن غیری‌یه محکوم ایتمك کرکدر. مدرسین وعلما وقضاة طائفه‌سی اکثریسی بر برینه حسد اوزره‌در آنلرك بری برینك حقنده سویلدکلرینه ایناnmیوب رئیس علما اولنلر ایله مشاوره وتحری ایدوب مناصب علماده غایت یوقلامق کرکدر. ومناصب کتابی اکر روزنامه واکر مقابله وباش محاسبه وعلی الخصوص باش دفتردارلق وسائر بومثللی خدمتلردر حذر ایدوب اهل قلم اولمیان واحوال قلمدن بی‌خبر اولانلرا اهله دوشورممك کرکدر. وزیر اعظم اولان هفته‌ده ایکی کون مخصوصجه جناب رسالت پناهه صلوات الله علیه وسلم روح شریفلری ایچون طعام ایدوب صلحا وعقلادن نیچه کمسنه‌یی چاغروب بعض عقلادن اول تقریبله نیچه احواله و نیچه خصوصه واقف اولمق کرکدر.

هله بو حقیر زمان صدارتمده بویله ایتمش ایدم وصدر اعظم اولان مجلسنده مراتب اهل مناصب وهر بریسنك مقامی ندر اکرامی نه طرزدر بلمك کرکدر . اولا وزیرلر ، وزیر اعظم آلتنده طورەلر و بکلر بکیلر . وزرای عظام حضراتنك آلتندەدر آنلره کیسنه تصدر ایتمز صاحب سنجاق اولوب ارباب جهاتدن اولدقلری ایچون وقاضیعسکرلر بکلر بکیلرك آلتندەدر . ومال دفتردارلری سنجاق بکلرینه واوزنکی اغالرینه تصدر ایلمزلر واوزنکی اغالریده باش یکیچری اغاسیدر اندن صکره میرعلمدر . آندن صکره قپوجی باشیدر . آندن صکره میرآخوردر آندن صکره چاقرجی باشیدر . و چاشنکیر باشی و بلوك اغالریدر . ودفتردارلر نشانجی یه تصدر ایدرلر مکر نشانجی اسکی اوله ومال دفتردارلری و نشانجی تخت قاضیلری ایله برابردر جمله مدرسلره . والتمشلیلره تصدر ایدرلروباش دفتردار بلاد ثلثه قاضیلریله برابردر .

دفتردار کتخداسی متفرقەوچاشنکیرلره تصدر ایدر وسلاطین تولیتی خدمتین ایدنلر چاشنکیر و متفرقەیه تقدیم اولنور وچاوشدن کاتب معززدر تقدیم اولنور کاتب ایله چاوش نزاع ایدوب مرحوم سلطان سلیم خان حضرتلرینه عرض اولندقده کاتبلر اسرار سلطنتەخدمت ایدرلر چاوشلر ظاهرده اولان مصالحه خدمت ایدرلر دیو بیورمشلردر وکتاب ایچنده مقدم یکیچری کاتبیدر . وروزنامچه وعلوفه متفرقەلنی خارجدن اولنلره ورلمك

کرکدر مکرکیم حرم خاصدن چیقه یاخود بکلر بکی ودفتردار اوغللری اوله . وسکسان اقچه زعامتی اولمیان سنجاغه مستحق اولمز وسنجاغك نهایتی یوزبیك اقچەدر . مال دفترداری سنجاغه چقسه درتیوز بیك اقچه ایله چیقار . اوزنکی اغالری اوچیوز اللی بیکله چیقار وزعیمه وزرای عظام قالقمق قانوندر . وزعامتك کاتبیده نهایتی اللی بیك اقچەدر . وچارشده قرق بیك اقچه مقداری جمع اولمق کرکدر . زیاده برکدرمك قلیج ازلغنه سبب اولور . برکدرمکدن غایت احتراز اتمك کرکدر . وزیر اعظم پادشاه عالمپناه حضرتلرینه اکثری سوزنده سعادتلو پادشاهم بن بویمدن یوکی آیردم دوغروسن سویلدم روز جزاده شمدن صکره جوابی سز ویرك دیمکدر ودیوانده شکی استماعنده بالذات کندولر مقید اولمق کرکدر . واطراف اکنافدن الچی کلسه جوقلق احواله واقف اولمامق ایچون اوستنه بکجی قونیلانلره غایت اصمارلامق کرکدر وچوقلق کزدیرمیەلر . واحوال نرخ امور مهمه عالمدر . انکله محکم مقید اولمق کرکدر . ارباب مناصبك کیمی پرنج بازرکانی وکیمنك خانەسی عطار دکانی اولمامق کرکدر . بقاللق ونعوذ بالله تعالی صرافلق ایلمك کبی . نرخ مصالح فقرادر . واهل مناصب برایکی شکایتجی سببیله عزل اتمك کرکدر . وبرایکی کره شکایتجیسی اولسه اکر امرادر . وقضاتدر صاقنوب بردن عزل ایتمیەلر صدو اعظم اولان بر نصیحتی مشعر مکتوب کوندروب

نصیحت اتمك كرك آنكله متنصح اولمیوب شاكیلری برقاچ كره اوستەلر ووقع ایسه عزل اولنمق كرك زیرا صدراعظم اولان مقادرشناس اولوب كرك هر كشینك قدرین اكر حسب ایله واكر معرفت ایله واكر خدمت ایله بلمك كرك وهر كشی قنغی منصبه مناسبدر بلمك كركدر. واكه كوره توجیه اتمك كرك ورعایادن اولوب آتەوددەدن سپاهی زاده اولمیانلری ابتدادن سپاهی اتمەده غایت طایانمق كركدر معاذالله اول قپو آچلنجەهر كس رعیتلكدن قاچوب سپاهی اولمق لازم كلور. رعیت قالمینجه ایراد پادشاهی قلت بولور. والله اعلم ﴿ تبارك الذی بیده الملك وهو علی كل شیٔ قدیر ﴾

باب ثانی

تدبیر سفر بیانندەدر

اولا سفر لازم كلان یرلردە وزرای عظامدن یاخود بكلربكیلردن برنی سردار اتمك كرك ولكن ممكن اولدقچه وزرادن غیرینی سرعسكر اتمیەلر. بكلربكیلرینه اطاعت چندان وزرای عظام كبی اولمز. بعض یرلردە سنجاق بكلری دخی سردار اولەكلمشدر. اول سفره نەمقدار خزینه ونەمقدار ذخیره لازمدر مقدم تدارك ایدوب بعده حركت اتمك كرك اكر پادشاه حضرتلری بالذات حركت همایون واقع اولور ایسه صدر اعظم اولان دفتردار اولانی وسائر

اركان دیوانی جمع ایدوب. نەمقدار خزینه كرك ونەمقدار عسكر كرك وقنغی موضعده ذخیره تداركی لازم. وپادشاهه لازم اولان اسب اشتراستر مهماتن میراخور ایله كوروب وپادشاه ایچون یولدە برعربه دخی بیله كتورمك كرك. اولا صدر اعظم اولان منازللردە پادشاهدن برمقدار بعیدجه قونمق كرك. وپادشاه اورتالقدە قونمق كرك اطرافن عسكر احاطه ایده وپادشاه خیمەسندن خلق برمیل مقداری بعید كرك وپادشاه اوطاغی اوكنده خزینهٔ همایون چادری قوریلوب مال دفترداری اولان آنده دیوان اتمك كرك وپادشاه طرفندن وزرایه وقاضیعسكره و نشانجی یه ودفترداره ودفتر امینەدك تعیینات ویرمك قانوندر حتی سلطان سلیم خان حضرتلرینك چالدران سفرینك دفترندە مسطوردر ویوللردە آت اوستندە مراد اولندیغی زمانده پادشاهه وزیر اعظملر یانشمق كرك سائر وزرای عظام دخی یناشمق جائزدر وسائر اركان دیوان چاغرلدقده یانشمق یانلرینه وارمقده باس یوقدر معزول سنجاق بكلری دخی یانشمق جایزدر وهر سنجاق بكلری بركیجه قراوول بكلمك كرك واوطاق اوكنی بربلوك اغاسی بكلمك كرك سلطان سلیم خان مرحومك زماننده بركره فتح دیار بكره كیدركن اوطاق اوكنه برقاچ جاسوس حرمزادەلركه شاه اسماعیل طرفندن كوندرلمشلر خیمهٔ پادشاهی آلتنه واروب كیجه ایله پادشاهه منتظر اولوب طشره چیقارسه خنجر ایله هلاك ایدنه برقاچ فدایی كلمش ایمشلر طوتیلوب قتل اولنمغله

اولمز ماندن برو نوبت ایله بر بلوك اغاسی بکلمك امر اولنمشدر .
وپادشاهلر محل جنکده بعید دورمق کرکدر . پادشاهك
اوکنده طوپ وزنجیر کرکدر . وپادشاهك آتنك اياغنه
بوقاغی اورمق کرکدر . اما بوقاغیدن مراد استحکام اوزره
دورمقدر یاننده برمد بر کمسنه دوروب خوف ایتمه
پادشاهم فرصت ونصرت بزمدر دیو قوت وتقویت ایچون
تطییب خاطر ایتمك کرکدر . وجنك ایچنده عسکره
خلاف قانون ورکی ویرممك کرکدر . وعسکره برمستقیم
نزل امینی کرکدر . وپادشاه یکیچری یه وسپاهی یه التی
کون ذخیره بغشلمق قانوندر. اوچ کون سرحده داخل
اولدقده اوچ کون چیقارکن سلطان سلیم خان ویرمشدر.
وفتح ونصرت واقع اولدقده مبارك بایرام کبی ال اوپلور
و وزرا سراسر سمور کورك کیرلر و قاضیعسکرلر
و دفتردار یالکز قفتان کیرلر . بکلر بکیلر وسنجاق
بکلری وطشره ومناصب صاحبی اولنلر دخی قفتانلر
کیرلر وجبه‌لوده قانون التی بیك اقچه تیماری اولان ایکی جبه‌لو
ویرر . اون بیك‌لو اولان اوچ جبه‌لو ویرور. یکرمی بیکلو
زعامتی اولان درت جبه‌لو ویرور . اما جبه‌لو المقدن وزرا
غایت حذر ایتمك کرکدر. سفره صاحب تیمار بالذات کلمك
کرك مکر صبی اولوب یاخود خسته اوله . وسفره خزینهٔ
پادشاه ایله ایکی قات کیتمك کرکدر جایزکه بخشیش زیاده
لازم کله . وسرحدلری مدبر حاکملره ضمارلیوب غایت
پکشدوب کیتمك کرك وسرحدلره فتوحاتی بلدرمك

کرك وپادشاه چادرده ایکن عرضه کیرلمك لازم کلسنه
سرای قانونی کبی کیرلمك لازمدر وقره احوالی تدارکی
نیجه لازم ومهم ایسه دریا احوالی تدارکی اندن زیاده مهمدر.
برکون مرحوم سلطان سلیم خان که سلاطینك عقل
و ازعانجله وعدل واحسانیله اکرمیدر خادم الحرمین
الشریفین سعادتنه واصل وعزیز مصر اولمغه نائل اولمش
صاحب قراندر. کمال پاشا زاده مرحومه دیمشکه ترسانه‌یی
اوچیوز عدد یاپدرمق ایسترم تا حصاردن کاغد خانه‌یه‌دك
اولمق کرکدر وبویله اولمسی مناسبدر انشاالله نیتم فتح
افرنجیه‌در دیو بیورمشلر مرحوم منلا دخی پادشاهم سز
بر شهرده مقیم سزکه انك ولی نعمتی بحردر و بحر فتح
اولمانجه وکی کلمینجه استانبول معمور اولمز بیورمشلر
مرحوم سلطان سلیمك افتاب عمری سریع الزوال اولوب
خاطر شریفنده اولان نیتلری مقدر میسر اولمدی . اما
حالا پادشاهمز اولان صاحب العدل والاحسان سلطان سلیمان
خان حضرتلری دخی دریا مهماتنده محکم مقید اولوب
احوال بحر منتظم اولوب هر وجهله غزوات بر وبحری
لله الحمد کفره‌یه غالب اولمغله همت ونظری عالیدر . حتی
بو حقیر سبب اولمش ایدیکه . دریایه مستقل بکلر
و قپودانلردن نیجه حاکلر نصب اولوب سلطنت آل
عثمانك بر جناحیدر معمور اولسون دیو چوق سعی
ایتمش ایدم و پادشاهمز دخی بویله‌جه اولمسنی مساعده
واستحسان ایدوب بویله ایتدیردیلر ایدی بنم دخی پادشاهمز

سلطان سلیمان حضرتلرینه عرض وانها ایلدیکم بو وجه
اولمش ایدیکه سلاطین سلفدن بره مالك پادشـاه چوقد
بحره مالك آزدر . وبحر سـفری تدبیرنده کفره بزد
ارتقدر بز آنلره غالب اولمق کرکدر دیو عرض ایتدوکمد
جوابنده سـوزك حقدر اویله کرکدر دیو بیورمشدر
ودریا مصرفنه جانب پادشـاهیدن برامین نصب ایتدرد
اکر مهمات بر واکر مصالح بحردر. واکر نظام وانتظا
وزری عالیمقـام وامرادر وزیر اعظمك یوزی آغیدر
وباعث ذکر جمیلدر لازم اولان مرتبه سـعی وکوشش
اتمك لازم ومهمدر . ﴿ اللهم انی توکلت علیك وفوضت
امری الیك انك علی کل شیء قدیر ﴾

باب ثالث

تدبیر خزینه بیانندهدر

اولا تدبیر خزینه امور مهمهدر سلطنت خزینه ایله
اولور وجمع خزینـه تدبیر ایله اولور ظلم وستمله اولمز
جلوس سلطان سلیمان خانده ایراد مصرف ایله برابر اولمش
ایدی بو حقیر زمان وزارتمده خزینهیی مشوش ونقصان
اوزره بولدم حتی یتشمیوب طشرهده موجود اولان اسکی
خزینهدن ویریلوردی بو سبب اختلالدر البته ایراد مصرفه
غالب کرکدر تاکه آیین سـلطنته نقصـان کلمیجك قدر
تدبیر ایتدم صدر اعظم اولان اولا یوقلشدروب ایرادی

[illegible]رفه غالب ایدوب وقول طائفهسن چوغلتمقدن غایت
[illegible]ر کرکدر . عسـکر از کرك اوز کرك جمـله دفتری
[illegible]بوط وکندی موجود کرك واسامیسی وعلوفهلی اون
[illegible]ن بیك ادمه مواجب یتشـدرمهسی پهلوانلقدر اکر
[illegible]اد خزینه واکر قول مواجبی واکر مهمـات سرای
[illegible]ریا . ومطبخ ومهمـات آخوردر بونلره یتشـوب
[illegible]مقدار ارتمقده کرکدر. وزراعظم اولان دیوان همایونده
[illegible]بر وعاقل اهـل قلمدن خبردار اهل وقار دفتردارلر
[illegible]لوب اسـتخدام ایتمك کرك وانلره اسـتقلال ویروب
[illegible]ی تفویض ایتمـك کرکدر . اما انلر دخی کنـدو
[illegible]وداسنده وباشی هواسـنده اولمیوب مال پادشـاهی ایله
[illegible]یدا ایتمك کرکدر بویله اولمیانلره مسـاعده اولنمیه بویله
[illegible]در ایسه استقلالنه مساعده کرکدر . پادشاهمز زماننده
[illegible]زیر ابراهیم پاشا واسکندر چلبیکه التفات وعنوان ایله
[illegible]شهور زمان اولوب پادشاهمز بالذات کندو سرایلرینـه
باغچهلرینه واروب جمله عالمك نظر کردهسی یعنی جمـله
عالمك کوزینه باتان دیکن اولمشلر ایدی آخر الامر فتح
بغداده بریسی سردار اولدقده بعض اسناد سببیله براز
خزینـه وذخیره قصور اوزره تدارکندن مظهر غضب
اولمشلردر وتدبیر خزینهده سعی بودرکه چوقلق مواجب
زیادنه سعی ایتمیهلر خصـوصا که تقـاعد ویرمده اهتمام
ایدوب ویرمیه تقـاعد لازم کلسه بکلر بکیلره یوز آلتمش
اقچه ودفتردارلره سکسان اقچه وتخت قاضیلرینه سکسـان

اقچه و قاضیعسکرلره یوز اللی اقچه . وزرایه ایکیوز اقچه وسنجاق بکلرینه یتمش اقچه . وزعامت ایله تقاعد ایدرلر ایسه وزرایه یوز یکرمی بیك اقچه دفتردارلره التمش بیك اقچه . سنجاق بکلرینه اللی بیك اقچه ویریلور . بونلردن دخی امکدار اولوب پیر وعمل مانده اولان مستحقلره اولور . ومقاطعاتی التزام ایله وامانت ایله ویرمك اولیدر . محل اولنلره مقاطعه‌لری اول وزیر ایله‌دفتردار مشاوره ایدوب عرض ایتمك کرکدر . ومصر خزینه‌سی‌که سنه‌ده یوز اللی بیك التون کلور پادشاهه بالذات جب خرجلغی اولمق اوزره تعیین اولنمشدر . وبالجمله خزینه احوالنده الزم بودرکه . ایراد ایله مصرف یوقلنوب اکا کوره عمل ایتمك کرك زیاده تقیید لازمدر (اللهم یسرلنا البرکت فی السفر والحضر امین بحرمة سیدالمرسلین)

باب رابع

تدبیر رعایا بیاننده‌در

اولا لازم اولان رعایادن اشکنجی و آقنجی لازمدرکه تاتار طائفه‌سی کرچه عتبهٔ عثمانیه منقادلریدر اما طاغی طائفه‌در و آنلره تکلیف سفر اولماز اقنجی زخیره ایچون عسکره قاره‌قوللقجی تعیین اولنمشدر . ورعایانك دفاتری دفتر دیوانده مضبوطدر اوتوز ییلده بر تحریر اولنوب مرده ومریض چیقوب تکرار یازلمق کرکدر اما اسکی

دفتر نقصان اوزره اولمامق کرك بریرك رعایاسی نعوذ بالله تعالی ظلمدن قاچوب برآخر یره کیتسه‌لر ینه اول یرك حاکمی آنلری اسکی مکانلرینه ارجاع ایتدیروب یرینه کوندرمك کرکدر تاکه مملکت رعایاسز خراب اولمیه . رعایادن عوارض المق درت بش ییلده بر یکرمیشر اقچه احداث اولندی . مرحوم سلطان سلیم خان زماننده برکره اولدی . درت بش ییلده بر یکرمیشر اقچه آلنمشدر . بکسمات بهاسیچون رأی اولنمش ایدی لکن معقول نسنه دکلدر اما هر ییل اولمامق کرك تاکه آنلره کوچ کلمیه . وکمیلر ایچون کورکجی اوله کلمشدر . یارتوانا یکتلردن درت خانه‌دن بر کورکجی کتوردوب قاچ آی خدمت ایدرلرایسه خزینه‌دن کونده اون اقچه ورلمشدر ورعادن بری کلی خدمتده بولنوب مزید عنایتدن تیماره مستحق اولوب سپاهی اولسه . اقرباسنه صیانت ایتمه‌مك کرکدر . یاخود دانشمند اولسه کندو رعیتلکدن قورتولور اما توابعی ینه رعیتدر . وجنس سادات کرامکه عرق مطهرهٔ هاشمیه‌در . آنلره دخی خارجدن چوق قارشمشدر و آنلره نقیب السادات وضع اولنمشدر . دفتر قدیملریکه شجرهٔ مطیبه‌دیرلر انده موجود اولمیانی اخراج ایتمك کرك و رعایا مالی چوق اولورسه تعرض ایتمك کرك اما لباسده . و آنده سپاهی کبی ترتیب ایتدرمك کرك . بوحقیر کثیرالتقصیر . سلاطین سلف کرامکه هر بری عدل و تقوی ایله مجتهدین عظام تقلیدین ایدرلر

ایدی آنلردن کوردوکم واشتدیکم اوزره بو رساله‌یی تحریر
ایتدم . حق سبحانه وتعالی مسهل الامور الصعبات وملهم
الصوابدر هر قولك خیره ارشاد واخلاق حسنه ایله یاد
ایتدیره بحرمة سید المرسلین وخاتم النبیین وصلی الله علی سید
ونبینا محمد وآله وصحبه اجمعین والحمد لله رب العالمین .

فیأتی ۲ غروشدر

مطبعهٔ آمدیده طبع ایله موقع انتشاره قونیلان کتابلر

	اسامی	فیئاتی	مؤلفین
کتابخانهٔ آمددن	(تذکرهٔ سهی)	٦	ادرنه‌لی سهی بك
«	(شکوفه)	۳	بغداد دفتردار سابق شکری
«	(تاریخ ابو الفاروق)	۱۰	تاریخ عمومی محرری مراد بك

مذکور کتابلرك باشلیجه صاتلدیغی محللر : باب عالی جاده‌سنده اقبال . تفیض ودارالشفقه کتبخانه‌لریله مطبعهٔ آمدیدر. طوپدن آلنلره یوزده اون بش ویکرمی غروش تنزیلات اجرا ایدیلیور .